

STOP

PRZEMOCY
DOMOWEJ

1. Wstęp	3
2. Przemoc domowa - podstawowe informacje	4
3. Zagrożenia i skutki przemocy	5
4. Perspektywa prawna	7
5. Jak radzić sobie w sytuacjach kryzysowych i przeciwdziałać przemocy domowej	9
6. Niebieska Karta - co to jest?	11
7. Instytucje udzielające pomocy	13

1. WSTĘP

Broszura pn. „Stop przemocy domowej” powstała w celu przekazania Państwu najważniejszych informacji na temat przemocy domowej oraz sposobów reagowania i adresy instytucji, do których można zwrócić się o pomoc.

PRZEMOC ZABIERA MOC (CZYLI SIŁĘ).

A MOC STANOWI „PALIWO” DO ŻYCIA I DZIAŁANIA.

TRZEBA WIĘC Z CAŁYCH SIŁ SIĘ BRONIĆ PRZED DOZNAWANIEM

PRZEMOCY.

2. PRZEMOC DOMOWA - PODSTAWOWE INFORMACJE

Przemoc domowa - to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- 1) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- 2) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- 3) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- 4) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- 5) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Przemoc domowa może objawiać się w różnorodny sposób.

Rodzaje i formy przemocy:

Przemoc fizyczna - popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni lub innych niebezpiecznych narzędzi, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, wyrzucanie z samochodu, gaszenie papierosa na osobie, nieudzielenie koniecznej pomocy.

Przemoc psychiczna - wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, umniejszanie słowne, stosowanie bezprawnych gróźb.

Przemoc seksualna - wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych partnera, poniżanie możliwości, obśmiewanie, wymuszanie oglądania pornografii i powtarzania zachowań tam stosowanych, patologiczna zazdrość o zachowania, których nie ma.

Przemoc ekonomiczna - odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny.

Zaniedbywanie - niezaspokajanie podstawowych potrzeb dziecka/osoby dorosłej np. o ograniczonej sprawności, chorej, starszej) zarówno fizycznych (właściwe odżywianie, ubieranie, ochrona zdrowia, edukacja itp.) jak i psychicznych (poczucie bezpieczeństwa, miłość rodzicielska, troska).

Przemoc za pomocą środków komunikacji elektronicznej (cyberprzemoc) – zachowania, które za pomocą środków komunikacji elektronicznej prowadzą do prześladowania, nękania, zastraszania, kontrolowania, poniżania, wyzywania ofiary. Przykładami cyberprzemocy mogą być obraźliwe, ośmieszające wiadomości tekstowe (sms, e-mail), czy też kompromitujące informacje, zdjęcia, filmy, komentarze na portalach społecznościowych.

Gmina podejmuje działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym.

3. ZAGROŻENIA I SKUTKI PRZEMOCY

Przemoc w rodzinie, jest doświadczeniem traumatycznym, którego skutkiem są zarówno bezpośrednie szkody na zdrowiu psychicznym i fizycznym, jak i poważne, długotrwałe problemy ujawniające się w życiu dorosłym, jako konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie.

Konsekwencje doświadczania przemocy przez osoby dorosłe

U osób poddawanych długotrwałej przemocy występują poważne problemy fizyczne i emocjonalne. Do najczęstszych objawów będących skutkami przemocy należą: poważne obrażenia ciała, wzrost częstości chorób somatycznych związanych ze stresem (bóle głowy, żołądka, w krzyżu lub w stawach oraz inne dolegliwości) przygnębienie, smutek, obojętność, popadanie w depresję, niepokój, niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji, zmienność nastrojów, niepewność, stany lękowe, niska samoocena, kłopoty z zasypianiem, koszmary nocne, kłopoty z koncentracją, bezradność, adaptacja do przemocy.

Konsekwencje doświadczania przemocy przez dzieci

Na szczególnie poważne konsekwencje stosowania przemocy narażone są dzieci. Często są one bezpośrednimi ofiarami lub/i świadkami przemocy w rodzinie. Obok obrażeń cielesnych przemoc domowa powoduje, że dziecko żyje w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia, pozbawione miłości, zaufania i bezpieczeństwa. Niezaspokojenie tych podstawowych potrzeb wpływa na dalszy rozwój dziecka i jest przyczyną wielu schorzeń psychosomatycznych. Doświadczanie przemocy w dzieciństwie ma wpływ na całe dorosłe życie. Doświadczanie przemocy w dzieciństwie podwyższa ryzyko, że krzywdzone dzieci same staną się krzywdzącymi rodzicami.

Spoleczne konsekwencje przemocy w rodzinie

Przemoc zagraża życiu, niesie ze sobą cierpienie fizyczne, rany, siniaki, ale nade wszystko powoduje niewyobrażalnie wielkie szkody psychiczne u ofiar, które najczęściej przez lata doświadczają znęcania się, wykorzystywania lub zaniedbania. Przemoc domowa to także poważny problem społeczny. Niezwalczona przemoc przybiera na sile, utrwała się i eskaluje niosąc negatywne konsekwencje dla uwikłanych w nią rodzin i dla całego społeczeństwa.

4. PERSPEKTYWA PRAWNA

Polskie prawo ściga sprawców przestępstw przeciwko osobom bliskim za:

- 1) znęcanie się. fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny - art. 207 Kodeksu karnego (k.k.),
- 2) zagrożenie innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona- art. 190 k.k. (przestępstwo ścigane na wniosek pokrzywdzonego),
- 3) stosowanie przemocy lub groźby bezprawnej w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia określonego stanu- art. 191 k.k.,
- 4) doprowadzenie innej osoby do obcowania płciowego przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem (zgwałcenie) oraz doprowadzenie w ten sam sposób innej osoby do poddania się innej czynności seksualnej lub wykonania takiej czynności- art. 197 k.k. (przestępstwo ścigane na wniosek pokrzywdzonego),
- 5) uporczywe uchylanie się od wykonania ciężącego z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego obowiązku opieki przez nielożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby i narażanie jej przez to na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych (uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego)- art. 209 k.k. (przestępstwo ścigane na wniosek pokrzywdzonego, organu pomocy społecznej lub właściwej instytucji),
- 6) kradzież lub kradzież z włamaniem na szkodę osoby najbliższej- art. 278 k.k. i art. 279 k.k. (przestępstwa ścigane na wniosek pokrzywdzonego),
- 7) niszczenie, uszkadzanie cudzej rzeczy lub czynienie jej niezdatną do użytku- art. 288 k.k. (przestępstwo ścigane na wniosek pokrzywdzonego),
- 8) porzucenie małoletniego poniżej lat 15 albo osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, wbrew obowiązkowi troszczenia się art. 210 k.k.,
- 9) uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego poniżej lat 15, albo osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru- art. 211 k.k.,

- 10) doprowadzenie małoletniego poniżej lat 15 do obcowania płciowego lub poddania się innej czynności seksualnej - art. 200 k.k.,
- 11) rozpijanie małoletniego, dostarczając mu napoju alkoholowego, ułatwiając jego spożycie lub nakłaniając go do spożycia takiego napoju- art. 208 k.k.

Jeżeli osoba stosująca przemoc domową wspólnie zajmująca mieszkanie swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy domowej czyni szczególnie uciążliwym wspólnie zamieszkiwanie, osoba doznająca tej przemocy może żądać, aby sąd właściwy według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550 z późn. zm.), zobowiązał ją do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazał zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

Osoba doznająca przemocy domowej może żądać, aby sąd wydał wobec osoby stosującej przemoc domową zakaz zbliżania się do niej na wyrażoną w metrach odległość lub zakazał osobie stosującej przemoc domową kontaktowania się z nią, gdy osoba stosująca przemoc domową swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy domowej stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy.

Osoba doznająca przemocy domowej może żądać wydania zakazu kontaktowania się z nią także, gdy osoba stosująca przemoc domową nęka ją za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość, wzbudzając u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność.

Osoby będące świadkami przemocy domowej powinny zawiadomić o tym Policję, prokuratora lub inny podmiot działający na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej.

W razie zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą domową pracownik socjalny zapewnia dziecku ochronę przez umieszczenie go u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny, dającej gwarancję zapewnienia dziecku bezpieczeństwa i należytej opieki, w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.

5. JAK RADZIĆ SOBIE W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH I PRZECIWDZIAŁAĆ PRZEMOCY DOMOWEJ

Kryzys może przydarzyć się wszystkim, jest on bowiem zjawiskiem wpisanym w ludzką egzystencję. Każdy, kto doświadcza sytuacji silnego przeciążenia może przejściowo stracić poczucie kontroli nad własnym życiem. Nerozwiązany kryzys może wywołać kolejne negatywne sytuacje.

Rodzaje działań zmierzających do zmiany sytuacji w rodzinie dotkniętej przemocą domową:

- Interwencja
- pomoc w kryzysie
- pomoc psychologiczna.

Interwencja

Interwencja jest aktywnym, czasowym (często krótkotrwałym) oddziaływaniem, które polega na tym, aby w jak najkrótszym czasie, z wykorzystaniem określonych umiejętności, doświadczeń, zasobów, pomóc osobom przeżywającym kryzys, w uporaniu się ze stanem emocjonalnym (emocjami), który uniemożliwia im samodzielne poradzenie sobie z tą sytuacją. W przypadku występowania przemocy domowej, interwencja jest wkroczeniem w sytuację ostrego kryzysu: w domu jest awantura, krzyki, słysząc płacz dzieci. Ktoś wzywa policję (np. osoba zagrożona, sąsiedzi). Interwencja jest reakcją służb (policji), których celem jest zatrzymanie przemocy „tu i teraz” oraz zapewnienie bezpieczeństwa osobom poszkodowanym.

Inny rodzaj interwencji polega na przeprowadzeniu w środowisku osób krzywdzonych wywiadu i zbadaniu sytuacji po to, aby podjąć odpowiednie działania chroniące te osoby. Do takich działań są upoważnieni pracownicy socjalni i kuratorzy. Warto wiedzieć, że pracownik socjalny idzie na wywiad, gdy Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zostanie powiadomiony o niepokojącej sytuacji. Osobami powiadamiającymi może być każdy, kogo niepokoi sytuacja osób krzywdzonych.

Pomoc w kryzysie

W pomocy rodzinom, w których występuje przemoc, jest niezwykle istotne, aby interwencja pociągała za sobą dalsze działania; ważne jest, aby odpowiednie służby podejmowały dalsze kroki zmierzające do trwałego zatrzymania przemocy. Celem pomocy w kryzysie jest rozpoznanie

najpilniejszych potrzeb rodziny (np. zdrowotnych, bytowych, prawnych, psychologicznych, itp.), pomoc w ich zaspokojeniu, oraz budowanie systemu wsparcia dla tej rodziny zgodnie z potrzebami, w oparciu o odpowiednie służby. Tu pomocne może być działanie takich służb jak: pomoc społeczna, policja, prawnik, lekarz, psycholog, pedagog. Rodziny w kryzysie mogą korzystać z różnych środków i możliwości. Nieraz zmiany, które trzeba przeprowadzić są bardzo radykalne. Członkowie rodziny mogą być przygotowywani na nie pod opieką psychologa i pedagoga.

Pomoc psychologiczna

Celem pomocy psychologicznej jest zmiana funkcjonowania rodziny i trwale zatrzymanie przemocy. Do pracy nad zmianą jest konieczna motywacja własna osób korzystających z pomocy. Pomocne jest, aby osoba decydująca się na pomoc psychologiczną miała świadomość tego co „nie działa”, co chce zmienić i jakie cele, chce osiągnąć.

Osoby doznające przemocy domowej mogą liczyć na pomoc. Udziela się im bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:

- poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
- interwencji kryzysowej i wsparcia;
- ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobie stosującej przemoc domową korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania z osobą doznającą przemocy domowej oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej;
- zapewnienia osobie doznającej przemocy domowej bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;
- badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;

Wobec osób stosujących przemoc domową stosuje się przewidziane w ustawie środki mające na celu zapobieganie ich kontaktowaniu się z osobami doznającymi przemocy domowej oraz programy korekcyjno-edukacyjne i programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową.

Programy korekcyjno-edukacyjne oraz programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób

stosujących przemoc domową mają na celu w szczególności powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy oraz rozwijanie umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy.

Jeżeli jesteś świadkiem przemocy możesz:

- 1) porozmawiać z osobą krzywdzoną i powiedzieć jej, że domyślasz się, że w jej domu jest przemoc i zapytać czego by potrzebowała,
- 2) porozmawiać z osobą stosującą przemoc, informując ją, że wiesz o przemocy i że przemoc jest przestępstwem,
- 3) wezwać policję, zawiadomić Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej bądź zaproponować inną pomoc, w zależności od potrzeb osoby krzywdzonej.

6. NIEBIESKA KARTA - CO TO JEST?

Podejmowanie interwencji w środowisku odbywa się, na podstawie procedury „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby doznającej przemocy domowej ani osoby stosującej przemoc domową. Wszczęcie procedury następuje przez: pracownika socjalnego jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, funkcjonariusza Policji, Żołnierza Żandarmerii Wojskowej, pracownika socjalnego specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, asystenta rodziny, nauczyciela, osobę wykonującą zawód medyczny, w tym lekarza, pielęgniarkę, położną lub ratownika medycznego, przedstawiciela gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, pedagoga, psychologa lub terapeutę, będących przedstawicielami podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez osoby, o których mowa w art. 9a ust. 11-11d Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, funkcjonariusz Policji, żołnierz Żandarmerii Wojskowej, pracownik socjalny specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, asystent rodziny, nauczyciel wychowawca będący wychowawcą klasy lub nauczyciel znający sytuację domową małoletniego, osoby wykonujące zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny,

przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, pedagog, psycholog lub terapeuta, kurator sądowy). Osoby realizują procedurę, „Niebieskie Karty” zgodnie z zasadą współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego.

Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta” w przypadku powzięcia w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych podejrzenia stosowania przemocy wobec osób doznających przemocy domowej lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez świadka przemocy domowej.

Zakończenie procedury „Niebieskie Karty” następuje w przypadku:

- 1) ustania przemocy domowej i uzasadnionego przypuszczenia, że zaprzestano dalszego stosowania przemocy domowej;
- 2) rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań.

Wobec osób uczestniczących w procedurze „Niebieskie Karty” są prowadzone działania monitorujące przez okres 9 miesięcy po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”. Działania są prowadzone przez grupę diagnostyczno-pomocową i polegają w szczególności na analizie i ocenie sytuacji osób, wobec których była prowadzona procedura „Niebieskie Karty”.

7. INSTYTUCJE UDZIELAJĄCE POMOCY

1. **Zespół Interdyscyplinarny w Gminie Kleszczów**
ul. Osiedlowa 2, tel. 44 731-31-27
2. **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kleszczowie**
ul. Osiedlowa 2, tel. 44 731-31-27
3. **Posterunek Policji w Kleszczowie**
ul. Urzędowa 1, tel. 47 846-50-58
4. **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kleszczowie**
Urząd Gminy w Kleszczowie ul. Główna 47, tel. 44 731 66 45
5. **Prokuratura Rejonowa w Bełchatowie**
ul. 1 Maja 5, 97-400 Bełchatów Tel. 44 632 17 15
6. **Sąd Rejonowy w Bełchatowie**
ul. Okrzei 4, 97-400 Bełchatów tel. 44 63 57 600
7. **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bełchatowie**
ul. Czapliniecka 66, 97-400 Bełchatów Tel. 44 739 48 07

Bezpłatnych porad, wsparcia, pomocy mieszkańcom Gminy Kleszczów udzielają:

1. **Psycholog**
Wiejski Ośrodek Kultury w Łękińsku ul. Szkolna 2
Umówienie wizyty pod numerem telefonu 725 863 338
2. **Psychiatra**
Gabinety Specjalistyczne lekarzy psychiatrów w Bełchatowie i Radomsku:
ul. L. i M. Kaczyńskich 15 (dawna ul. 19-Stycznia), 97-400 Bełchatów
ul. Edwardów 2A, 97-400 Bełchatów
ul. Fabianiego 7, 97-500 Radomsko
Rejestracja jest prowadzona pod nr telefonu 725-863-338

3. Spotkania Rozwojowe Dla Dorosłych

Wiejski Ośrodek Kultury w Łękińsku ul. Szkolna 2

Spotkania odbywają się w każdy poniedziałek w godzinach 14.00 - 19.00.

Spotkania należy umawiać telefonicznie pod numerem telefonu 693 169 828

Spotkania prowadzi Pani Katarzyna Walioszczyk- Urbaniak- Profesjonalny Coach, Terapeuta, Rekomendowany Trener Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Psycholog, Pedagog specjalny.

4. Poradnia Życia Rodzinnego

Wiejski Ośrodek Kultury w Łękińsku ul. Szkolna 2

Poradnia czynna w każdy czwartek od godziny 12.00 do 17.00

Spotkania należy umawiać telefonicznie pod numerem telefonu 693 253 201

5. Punkt Konsultacyjny dla osób dotkniętych uzależnieniami

Wiejski Ośrodek Kultury w Łękińsku ul. Szkolna 2

Spotkania odbywają się w każdą środę w godzinach 15.00 - 20.00

Spotkania należy umawiać telefonicznie pod numerem telefonu 507 411 208

6. Bezpłatna pomoc prawnika

Urząd Gminy w Kleszczowie ul. Główna 47

Wtorek 13.00- 17.00, czwartek 11.00- 15.00

WAŻNE TELEFONY

112 - ogólny numer alarmowy

800 12 12 12 - Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka

116 111 - Bezpłatny telefon zaufania dla dzieci i młodzieży

800 120 002 - Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”

800 156 032 - Policyjny Telefon Zaufania

800 70 2222 - Linia wsparcia dla osób w stanie kryzysu psychicznego

48 222 309 900 - Numer SOS - Linia Pomocy Pokrzywdzonym

ZATRZYMAJ PRZEMOC! ZWRÓĆ SIĘ O POMOC!

PAMIĘTAJ!

- ❖ Nigdy nie jest za późno, aby powiedzieć **STOP**.
- ❖ Przemoc nie kończy się sama. To co może pomóc ją zatrzymać, to powiedzenie o swojej sytuacji innym osobom.
- ❖ Jesteśmy po to by pomóc, wysłuchać, doradzić i znaleźć rozwiązanie.
- ❖ Za przemoc zawsze odpowiedzialna jest osoba, która ją stosuje, nawet jeśli próbuje wmówić innym, że to ich wina.
- ❖ Jeżeli widzisz sytuację, w której dochodzi do przemocy lub podejrzewasz, że w jakiejś rodzinie może do niej dochodzić **ZAREAGUJ!**
- ❖ Przemoc jest przestępstwem! Każdy ma prawo do bezpiecznego życia bez przemocy!